

Läsrörelsen, en bakgrund

Den ideella föreningen Läsrörelsen första landsomfattande kampanj startade år 2000 och tog som sitt motto "*Ge dina barn ett språk*", som nu är föreningens motto. Bakgrunden var dels den kraftiga minskningen under många år av småbarnsföräldrars läsning för sina barn, som redovisades i den s.k. Barnbarometern 1999. En annan bakgrund var den OECD-undersökning som visade att 25 procent av alla vuxna svenskarna hade en bristande läs- och skrivförmåga. En uppföljande studie visade att 20 procent av de unga vuxna (18-25 år) inte kom upp i den läs- och skrivförmåga som krävs när man går ut den obligatoriska skolan. Läsrörelsen är också en vidareutveckling av den landsomfattande Dyslexikampanjen i slutet av 90-talet, där Elisabet Reslegård var initiativtagare och kampanjledare och Bengt Westerberg var ordförande. I Läsrörelsen hade de under de första åren samma roller.

En andra landsomfattande kampanj Lär för livet/Läsrörelsen startade i september 2002, med nyfikenheten som nyckelord. Liksom den tidigare kampanjen var den ett huvudtema på Bok & Bibliotek i Göteborg.

Bägge kampanjerna hade länsupptakter i alla län, med länsbiblioteken som sammanställande. Affischer och trycksaker spreds via biblioteken. Vid starten år 2000 var landshövdingarna beskyddare i respektive län.

Undersökningar visar att både läsförmågan och läsförståelsen har gått ner. Det gäller inte enbart pojkar som tidigare studier visat, utan även flickor.

Fortfarande är det 30 till 35 procent av småbarnsföräldrarna som läser sällan eller inte alls för sina barn, visade det sig 2012 i den undersökningen som genomfördes av marknadsundersökningsföretaget YouGov, på uppdrag av Läsrörelsen och Junibacken.

I december 2013 presenterades en PISA-studie, gjord 2012. I läsförståelse låg OECD-snittet på 496. De svenska 15-åringarna fick ett medelvärde på 483, en markant nedgång jämfört med de 516 poäng Sverige noterades för år 2000. Inget annat land som varit med lika länge hade tappat så stort. När det gällde läsförståelsen hade enbart Mexiko, Chile och Slovakien sämre resultat än Sverige. Detta ska ställas mot år 2000 då enbart tre länder hade ett bättre resultat.

Både hög- och lågpresterande svenska elever hade försämrat sina resultat i förhållande till OECD-genomsnittet, men det var de lågpresterande som hade tappat mest.

För Läsrörelsen som alltid sett språket som en central del i det demokratiska samhället var den utveckling som skett förfärande.

Läsrörelsen arbetar intensivt för att under ett antal år, med start 2013, lyfta barns språk och läsning. Något som vi sökte och beviljades medel för från Allmänna arvsfonden och Svenska PostkodLotteriets Kulturstiftelse. Till att börja med skedde det genom tre delar: *Plats för barn! BERÄTTA, LEKA, LÄSA* och med stöd till *En läsande klass*.

I anslutning till starten för Plats för barn! på Bokmässan 2013 inleddes en informationskampanj med parollen "*Bekämpa språkfattigdomen. Ge plats för barn.*"

Under 2015 startade sedan arbetet med LÄSLOV vecka 44 och även arbetet med Berättelser som förändrar, ett projekt i 200 högstadie- och gymnasieskolor.

I december 2016 kom en PISA-studie, gjord 2015. Den visade att svenska 15-åringar förbättrat sin läsförståelse. Snittet ligger nu på 500 poäng vilket var genomsnittet för OECD-länderna. Det var främst de lågpresterande eleverna som ökat sin läsförståelse. Det var nu tillbaka till 2009 års resultat. Studien visade också att elevernas familjebakgrund fått allt större betydelse för deras skolprestationer. Men samtidigt hade den svenska skolan blivit sämre på att kompensera elevernas sociala bakgrund. Där hörde den svenska skolan till de sämsta.

I december 2019 kom en PISA-studie, gjord 2018 som bekräftade att trendbrottet i PISA 2015 inte var en tillfällighet. Svenska 15-åringar presterade nu över OECD-genomsnittet inom alla tre ämnesområden som PISA undersöker. I läsförståelse var det bara fyra OECD-länder som har bättre resultat. De svenska resultaten var nu tillbaka på samma nivå som 2006, innan de började sjunka.

Likvärdigheten hade dock inte förbättrats, den var över OECD-snittet, men sämst i Norden.

2019 publicerade Statens medieråds undersökning Ungar & medier 2019. Rapporten bygger på statistik från 2018 och visar att 17-och 18-åringar dagliga läsning av böcker och eller/tidningar på sin fritid har sjunkit från 23 procent 2012 till 11 procent 2018. Rapporten visade att också att något fler 11 till 13-åringar läser varje dag jämfört med 2016, men generellt läser ungdomar mindre ju äldre de blir. Sedan 2012 har de som läser varje dag blivit färre, från nioåringar och uppåt.

Projekt inom Läsrörelsen

LÄS! LÄS! LÄS! Läsrörelsen fyllde "jämt" på Bokmässan 2020 med *LÄS! LÄS! LÄS!* – som ett av tre huvudteman. Temat återkommer som ett av tre huvudteman 2021. De övriga är Demokrati och Nordisk litteratur.

IDROTT OCH LÄSNING i samarbete med Bosön Idrottsfolkhögskola, där blivande idrottsledare kommer att läsa och diskutera skönlitteratur under läsåret 2021/2022 i Läslovet tema för 2021 är också IDROTT OCH LÄSNING.

BILDBERÄTTANDE och konsten att läsa bilder Bildberättandet rullade ut över hela Sverige: På Bokmässan 2018 inledde Läsrörelsen satsningen *BILDBERÄTTANDE och konsten att läsa bilder* med 50 program på bildscenen och ett stort seminarium som omfattade allt från grottmålningar till dataspel. Postkodstiftelsen beviljade Läsrörelsen medel för att utveckla projektet i sju regioner i Sverige hösten 2019 och våren 2020.

BILDBERÄTTANDE och konsten att läsa bilder var Föreningen Läsrörelsens landsomfattande projekt om vikten av och konsten att läsa bilder ur ett pedagogiskt, analytiskt och konstnärligt perspektiv.

I det snabba bildflöde som vi alla lever i är det viktigt att kunna använda och tolka bilder. Exemplet med president Barack Obama som i ett manipulerat videoklipp figurerade på Youtube under förra året är djupt skrämmande. Statens medieråd och Forum för levande historia, som bägge är samarbetspartner i projektet *BILDBERÄTTANDE och konsten att läsa bilder*, för fram propaganda- och reklambildernas förledande budskap som kräver god bildkunskap för att genomskådas. Ett aktuellt exempel är de Hollywoodinspirerade propandafilmer IS har framställt. Starka känslor förstärks också genom bilder på Facebook – med två miljarder användare – och i andra sociala medier.

Tanken var att sätta fokus på bilden och lyfta fram att det är grundläggande för alla att lära sig läsa och tolka bilder. Det gäller redan från tidig ålder och upp genom hela livet. Enligt Tarja Karlsson Häikiö – sakkunnig i projektet och professor i visuell och materiell kultur vid HDK i Göteborg – borde bild likställas med andra ämnen och ses som ett "kärnämne". Bild är visserligen inskrivet i läroplaner för grundskolan och finns som valbart ämne i gymnasieskolan, men har inte den betydelse som den borde ha i vårt visualiserade samhälle.

Vi delade in landet i sju regioner. Regioner som sammanfaller med Folkets Hus & Parkers indelning. I varje region samarbetade vi med muséer och konsthallar och arrangerade **heldagskonferenser/fortbildningsdagar** med journalisten Gunilla Kindstrand som moderator.

Hösten 2019: 11/9 i Sundsvall-Kulturmagasinet (Södra Norrland), 9/10 Umeå-Bildmuseet (Norra Norrland), 6/11 Karlstad-Värmlands Museum (Mellansverige) och 28/11 Norrköping-Arbetets museum (Sydöstra).

Våren 2020: 27/1 i Stockholm-Liljevalchs konsthall (Östra), 9/3 i Lund-Skissernas Museum (Södra) och 30/3 skulle vi haft en konferens i Borås-Textilmuseet (Västra) som på grund av Corona-pandemin inte kunde genomföras.

På konferenserna medverkade forskare, pedagoger och bildskapare.

Vi vände oss till pedagoger och lärare inom alla stadier, från förskola till högskola och till skolledare och politiker. Men även till en engagerad allmänhet och till medier.

En idéskrift om bildberättande togs fram med många ingångar till hur det går att arbeta med bild. Liksom på konferenserna belyses bredden med allt från grottmålningar till dataspel och delar som: kyrkmålningar, mode, foto, film, illustrationer, bilderböcker, serier och dataanimationer. Samtliga som skriver eller intervjuas medverkar i någon/några av konferenserna. Redaktörer för skriften var Marianne von Baumgarten-Lindberg och Elisabet Reslegård.

I anslutning till de regionala konferenserna samarbetade vi med **kulturskolorna** som hade verksamhet under några veckor, med olika inriktningar utifrån utställningar på respektive museum/konsthall. Allt för att visa bredden i bildämnet. **Målgruppen för den här delen av projektet är barn och ungdomar** från 10 år och uppåt som arbetar med eget bildskapande.

Vi genomförde också filmvisningar tillsammans med Folkets Hus & Parker och filmpedagogerna på Zita Folkets Bio av Peter Jackson film *They Shall Not Grow Old* på en biograf i varje region, och då både som skolvisningar riktade till elever i gymnasiet och till den breda allmänheten.

19 filmer på sammanlagt åtta timmar presenteras på Läsrörelsens hemsida (YouTube) www.lasrorelse.nu från skiftet mars/april 2021.

Sakkunniga i projektet: Tarja Karlsson Häikiö, professor i visuell och materiell kultur med inriktning mot bild vid HDK i Göteborg, Susanna Ekström, litteraturpedagog och f.d. universitetsadjunkt, Stina Wirsén, illustratör och författare, Johan Unenge, illustratör och författare och Sveriges förste Läsambassadör och Håkan Sandh, tidigare chef Kulturskolerådet. Projektledare var Läsrörelsen ordförande Elisabet Reslegård.

Projektet BILDBERÄTTANDE och konsten att läsa bilder kom till med stöd av Svenska Postkodstiftelsen och Bokmässan samt i samarbete med Sundsvalls museum/Kulturmagasinet, Bildmuseet, Värmlands Museum, Arbetets museum, Liljevalchs konsthall, Skissernas Museum, Textilmuseet, Kulturskolor i Sverige, Folkets Hus & Parker, Zita Folkets Bio, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Sveriges Skolledarförbund, Svenska Filminstitutet, Statens medieråd, Forum för levande historia, Opsis Barnkultur, Dataspelsbranschen, Egmont Publishing, Svenska barnboksintitutet och ÅJ Distribution.

BAKGRUND Projektet startade som ett huvudtema på årets Bokmessa i Göteborg var Bild. Läsrörelsen var arrangör för Bildscenen kallad *BILDBERÄTTANDE och konsten att läsa bilder* där vi ur ett pedagogiskt, analytiskt och konstnärligt perspektiv undersökte hur man läser och tolkar bilder – både historiskt och i nutid. Resultatet var ett fullspäckat program med 50 programpunkter under fyra dagar där bilden belystes ur många olika vinklar. Här möttes allt från forskare som analyserade grottmålningar, Albertus Pictor och Bergman, via bilderboksskapare och några av Sveriges mest framgångsrika dataspelskonstruktörer till den internationellt rosade **Simon Stålenhag**, tidningsillustratören och modetecknaren **Stina Wirsén**, och formgivaren **Elin Ivre** med sin svarta folkdräkt.

Andra medverkande var professorerna **Andreas Berg** och **Sara Teleman**, konstnärerna **Carl Johan De Geer** och **Jockum Nordström**, bilderboksskaparna **Sven Nordqvist** och **Marit Törnqvist**, isländska illustratören **Áslaug Jónsdóttir**, satirikerna **Nina Hemmingsson** och **Kent Wisti**, filmaren **Gabriela Pichler** och fotografen **Paul Hansen**.

Projektet belystes i ett stort seminarium torsdagen 27 september. Medverkande i seminariet var **Stina Wirsén**, utbildad på Konstfack i Stockholm, verksam som

tidningstecknare med fokus på porträtt, mode och idéillustration för främst DN Kultur under snart 30 år och barnboksskapare, **Kalle Boman**, filmproducent och f.d. professor i filmisk gestaltning i Göteborg som bland annat tillsammans med Roy Andersson producerade utställningen Sverige och Förintelsen på uppdrag av Forum för levande historia, **Tarja Karlsson Häikiö**, professor i visuell och materiell kultur med inriktning mot bild och verksam som lärarutbildare vid HDK i Göteborg, samt **Sara Lundberg**, illustratör och författare med utbildning i teater och konst i USA, på Konstfack och Kungliga Konsthögskolan i Stockholm. Moderator: **Per Strömbäck**, författare och talesperson för Dataspelsbranschen. Arrangör är Läsrörelsen i samarbete med Forum för levande historia.

Berättelser som förändrar Under 2017 drev Läsrörelsen ett läsprojekt från söder till norr i 200 högstadie- och gymnasieskolor. Projektet lyfte fram berättandet i skönlitteratur, biografier och serier. Det kunde startas efter en donation av **David Lagercrantz** och med stöd av PostkodLotteriets Kulturstiftelse. 16 regionala konferenser anordnades för lärare i svenska och för skolbibliotekarier – och folkbibliotekarier. Klassuppsättningar med böcker fanns som eleverna arbetade intensivt med i stora läsecirklar.

David Lagercrantz blev en av landets främste läsfrämjare med utgivning av boken Jag är Zlatan Ibrahimović, vilket han beskrivit som det finaste som hänt i hans yrkesliv. Han har sedan dess varit djupt engagerad i frågan hur vi ska få en ny generation och nya målgrupper att läsa och ta del av berättelser som förmår gripa tag och förändra. David Lagercrantz deltog aktivt i projektet.

Projektets huvudpedagog var **Ann Boglind**, universitetslektor/läroinnehålls- och kursutvecklare i svenskämnet vid Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion vid Göteborgs universitet. Hon är i grunden svensklärare och var under många år ordförande i Svenskläraryrkesförbundet.

En annan central person var **Johan Unenge**, författare, serietecknare och Sveriges förste läsambassadör och läscoach. Projektledare var Läsrörelsen ordförande **Elisabet Reslegård**.

Ingen avgift togs ut för att delta i projektet. Det som gällde var:

- 200 högstadie- och gymnasieskolor hade möjlighet att delta i projektet. Fördelningen gjordes för att få en spridning över landet.
- För att delta skulle ett skolbibliotek finnas på skolan eller att skolan hade ett nära samarbete med ett folkbibliotek.
- Två kontaktpersoner anmäldes från skolan, varav en svensklärare och en skolbibliotekarie (eller en folkbibliotekarie). Det gick också att anmäla fler kontaktpersoner.

- Kontaktpersonerna deltog – under vårterminen eller höstterminen – i de två regionala halvdagarskonferenser som anordnades. Till konferenserna inbjöds också berörda skolledare och kommunpolitiker. På en av konferenserna medverkade David Lagercrantz. På bägge konferenserna medverkade projektets huvudpedagog Ann Boglind. Övriga medverkande var författarna Johan Unenge och Jessica Schiefauer samt skolbibliotekarien Elisabet Niskakari. Moderator var Läsrörelsens ordförande Elisabet Reslegård. Totalt var det 16 regionala halvdagskonferenser.
- Alla deltagande klasser fick ta del av de filmade författarintervjuerna, framtagna exklusivt för de som arbetade med respektive författares bok.
- En inspirationsskrift togs fram med texter om läsning och de valda böckerna. Redaktör var Marianne von Baumgarten-Lindberg. Skriften spreds till lärare och skolbibliotekarier i alla deltagande skolor.
- Varje skola fick en klassuppsättning på 35 böcker av en av de tio titlar som ingick. Uppsättningen förvaltas av skolbiblioteket.
- Varje skola som deltog bekostade en klassuppsättning på 35 böcker av någon av de andra titlarna som ingick. Uppsättningen förvaltas av skolbiblioteket.
- Eleverna och lärarna gavs tid att planera och arbeta med den bok som valts.
- Eleverna arbetade med boken i grupp under cirka en månad och redovisade sedan i en form som de själva valde. Det kunde vara muntligt, i gemensam text, filmat, teater, improvisation eller på annat sätt. Det kunde också vara som podcast. För den läsovane kunde dessa kreativa förhållningssätt till berättelser och läsande skapa nyfikenhet, läslust och ökad läsning.
- Talböcker fanns för elever med lässvårigheter.
- Projektet genomfördes inom svenskämnet och är på svenska.

De tio boktitlarna valdes av projektets huvudpedagog Ann Boglind i kontakt med en referensgrupp av skolungdomar från olika delar av landet och med David Lagercrantz. Tio korta intervjufilmer med författare eller kulturjournalister om de olika titlarna togs fram exklusivt för projektet av Farid Mädjé. Ett axplock från filmerna finns att se på Youtube.

Med livet framför sej av Emile Ajar (översättning: Bengt Söderbergh). Norstedts (1975)

Förr eller senare exploderar jag av John Green (översättning: Ylva Stålmärck) Bonnier Carlsen (2012, sv. 2013)

Mellan dig och dig av Katarina Kieri. Rabén & Sjögren (2012)

Jag är Zlatan Ibrahimović av David Lagercrantz. Albert Bonniers Förlag (2011)

Den utvalde av Lois Lowry (översättning: Birgitta Garthon). Natur & Kultur (1993)

Kulor i hjärtat av Cilla Naumann. Alfabeta Bokförlag (2009, ny utökad upplaga 2015)

Så har jag det nu av Meg Rosoff (översättning: Helena Ridelberg). Brombergs (2004, sv. 2005)

När hundarna kommer av Jessica Schiefauer. Bonnier Carlsen (2015)

Mitt extra liv av Johan Unenge. Bonnier Carlsen (2009)

Boktjuven av Markus Zusak (översättning: Anna Strandberg). B. Wahlströms (2005, sv. 2008)

En utvärdering gjordes av Olle Nordberg, fil dr i litteraturvetenskap vid Uppsala universitet och läsforskare med speciell inriktning på tonårsläsare och litteraturdidaktik. Utvärderingen var en central del på slutkonferensen den 16 april 2018. Olle Nordberg menar att projektets plan – att hjälpa elever och svensklärare att genom läsningen av skönlitteratur förstå andra och sig själva bättre – har fungerat. Berättelser förändrar.

- Projektet har utan tvekan haft avgörande betydelse på skolnivå, på organisationsnivå, på samverkansnivå, inom klasser och grupper, för litteraturundervisningen i stort och för enskilda lärare och bibliotekarier. Allra störst betydelse har det dock haft för eleverna, skriver Olle Nordberg.

Olle Nordberg påpekar i sin utvärdering att det varit en bred variation bland skolorna som deltagit i projektet – högstadiet och gymnasiet, från norr till söder, från stad till landsbygd, små och stora skolor, yrkesinriktade och studieförberedande utbildningar samt undervisningsgrupper för nyanlända och annan SVA-undervisning. Trots alla dessa olikheter kan man se att projektet haft ett utbrett positivt inflytande på skolorna och på eleverna och svensklärarna själva som personer och läsare.

- Elevernas starka upplevelser av litteraturen i sig själv är det allra mest övertygande argumentet för ett fortsatt arbete med läsning av hela böcker i helklass, med kontinuerliga samtal och bearbetning av innehållet, menar Olle Nordberg.

Läsupplevelsen har varit central för både lärare och elever som deltagit i projektet. Många elever menar att de fått sin största eller första riktiga läsupplevelse under projektets gång, och elever som tidigare inte läst böcker har nu inspirerats till att fortsätta. Olle Nordberg menar att de starka intryck och reaktioner som de medverkande eleverna och lärarna rapporterat är "Ett fantastiskt kvitto på litteraturens kraft att utveckla människor, och på att projektet fungerat".

Projektet *Berättelser som förändrar* möjliggjordes med stöd av PostkodLotteriets Kulturstiftelse och i samarbete med Svenska barnboksinstitutet och Myndigheten för tillgängliga media, MTM.

LÄSLOV vecka 44 är ett brett läsfrämjande samarbete genom Läsrörelsen med elevorganisationer, bokförlag, bibliotek, bokhandel, idrottsföreningar, fackliga organisationer, kulturinstitutioner och företag i ett stort växande nätverk med i dag drygt 80 medlemmar.

BAKGRUND

En miljon svenska elever har varje år ett veckolångt skollov på vintern och ett på hösten.

Det första lovet kallades när det infördes krigsvintern 1940 för Kokslov och kom till för att spara på uppvärmningen av skolorna. Olika aktiviteter anordnades med fokus på vintersporter. I slutet av 1950-talet fick Sportlovet genomslag i hela landet.

Det andra lovet var främst för barn på landsbygden och kallades Potatislov och gav eleverna ledigt från skolan för att hjälpa till i jordbruket. Det ersattes med Höstlovet. Sedan 2000-talet är lovet vecka 44.

I det moderna Sverige där språket och läsningen får allt större betydelse är det dags att Höstlovet förvandlas till LÄSLOV, med lusten till läsningen, berättandet och skrivandet i centrum.

LÄSLOV VECKA 44

Initiativet till det breda läsfrämjande arbetet med att skapa LÄSLOV kom från Bonnierförlagen och Akademibokhandeln och spred sig snabbt. Några som tidigt anslöt sig var Svensk biblioteksörening och Natur & Kultur.

Elisabet Reslegård engagerades som arbetande ordförande/projektledare. Hon har som kampanjledare stor erfarenhet av landsomfattande folkbildningskampanjer som Dyslexikampanjen, Psyke kampanjen och Läsrörelsen.

Läslovet drivs av Läsrörelsen som läsfrämjande organisation.

Nätverket LÄSLOV bildades. En styrgrupp tillsattes och olika arbetsgrupper skapades.

MAD Communication tog fram kommunikationskonceptet för lanseringen av Läslovet – i trycksaker, annonser och sociala medier – eller LÄS LOV som det skrivs i logotypen, med en symbol mellan orden.

Läslovet introducerades på Bok & Bibliotek 2015, med två stora seminarier den 24 september, gästspel i olika montrar och tusentals affischer som togs med av besökarna.

Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke och **utbildningsminister Gustav Fridolin** medverkade i det första seminariet, inför 550 åhörare och med litteraturvetaren och före detta proffsboxaren Åsa Sandell som moderator. Ett seminarium som direktsändes i SVT och finns att ta del av på UR Play.

Affischer och foldrar spreds under oktober via alla länsbibliotek.

Veckan innan LÄSLOV vecka 44 fanns en Metrobilaga i 650 000 exemplar, en Lätt att läsa-bok i Bok Happy Meal och en Läsa själv-bok under vecka 44. På Max-restaurangerna fanns böcker under rubriken Läsglädje. Alla pressbyråer erbjöd tjuvläsning av serier under vecka 44. 22 helsidesannonser togs in i tidningar till en ringa kostnad, varav tre i Dagens Nyheter. Kraftfulla satsningar gjordes på bibliotek och i bokhandeln på många orter. Även dagligvaruhandeln engagerade sig i LÄSLOV genom olika kampanjer.

350 aktiviteter presenterades på LÄSLOV:s hemsida, på Facebook fanns 1 154 följare och 150 pressklipp kom in.

Talespersoner var och är **Elisabet Reslegård** och **Johan Unenge**, Sveriges förste läsambassadör och läscoach.

LÄSLOVETS UTVECKLING

Målet var att ersätta Höstlovet med Läslovet, något som **statsminister Stefan Löfven** anslöt sig till i sitt sommartal i augusti 2016.

Genomslag för Läslovet

I **budgetpropositionen 2016/2017** under rubriken Läsfrämjande insatser finns texten: "För att stötta läsrörelsens initiativ Läslov v. 44 har regeringen bl.a. för avsikt att ge stöd till läsfrämjande aktiviteter inför och under skollov."

Vår pressbevakningstjänst Opoint skrev i november 2016:

"Enligt Opoints system har Läslov nämnts i sammanlagt **1 270 artiklar** sedan årsskiftet. Enligt uppgifter vi fått från Orvesto har artiklarna sammanlagt haft **ungefär 132,5 miljoner läsningar** och ett annonsvärde på över **18 miljoner SEK.**"

Under 2017 nämndes LÄSLOV i 618 artiklar (tryck och webb), varav 312 under själva Läslovsveckan.

En del som fanns kvar under 2018 var slutförandet av satsningen **Tankar om vår tid**, där alla mellan 13 och 19 år varit inbjudna att delta i skapandet av en e-bok. Startskottet gick på Bokmässan. Skrivutrymmet var begränsat till 2 500 tecken, fem sidor för en tecknad serie och två minuter för en film. Boken, med utvalda bidrag, presenterades under sommaren valåret 2018. Projektet gjordes i samarbete med Bokmässan, Tidningen Skriva och med stöd av Pressbyrån.

Arbetet med Nätverket LÄSLOV fortsätter, med en koncentration på en utvecklad hemsida för dels Läslovet och dels övriga skollov. För detta beviljades Läsrörelsen medel under tre år av Kulturrådet, som också beviljade medel att inför skolstarten anordna en inspirationskonferens under de tre åren.

Den 3 maj 2018 togs ett regeringsbeslut att "Regeringen uppdrar åt Statens skolverk att genomföra kontinuerliga och långsiktiga insatser för att stärka läslovet från och med 2018." Ett beslut som Läsrörelsen informerades om innan och sedan kopierades på beslutet.

Mer information finns på www.laslov.se

Bok Happy Meal i samarbete med McDonald's ingick 22,9 miljoner barn- och bilderböcker mellan år 2001 och det avslutande året 2019.

Hösten 1998 inledde Föreningen Läsrörelsen, Svenska McDonald's och Munkedals pappersbruk diskussioner om hur vi gemensamt skulle stimulera barns läsande. Detta resulterade drygt två år senare i att 1,2 miljoner barn- och bilderböcker ingick i Happy Meal på McDonald's alla restauranger under fyra veckor i januari och februari 2001. En av böckerna var Lennart Hellsings och Poul Ströyers *ABC*. Denna insats för att öka barns läsande var en i den långa raden av läsfrämjande aktiviteter som ingick i Läsrörelsen vid starten 2000/2001.

Detta följdes av ytterligare två kampanjperioder med vardera en miljon CD ROM-spel kring lärande och lek för barn under 2002 och 2003.

Från 2004 fanns barn- och bilderböcker i Happy Meal under en månad varje höst. **2010 utvidgades satsningen** till Norden.

En av 2019 års sex titlar var den specialskriva boken Heja jorden! av Jörn Spolander och Stina Wirsén. Den var framtagen för årets Bok Happy Meal på initiativ av Läsrörelsen. Redaktörer var Marianne von Baumgarten-Lindberg från Läsrörelsen och Lotta Lyssarides från Alfabetabokförlag. I *Heja jorden!* får läsaren följa Jol som bor på en planet långt ute i rymden och som genom rymdteleskop upptäcker och fascineras av den vackra planeten jorden. Jol ser stora moln av utsläpp från fabriker och förfasas över vad människorna som bor där gör med planeten, men en dag ser hon hur barn börjar protestera. I boken får läsaren även enkla tips på vad man själv kan göra för att minska klimatavtrycken. Miljö och klimat var också 2019 års tema för LÄSLOV vecka 44.

Några av de titlar som ingick under åren:

Bråkiga bokstäver av Helena Bross och Mati Lepp

Julia vill ha ett djur av Barbro Lindgren och Eva Eriksson

Jaguaren av Ulf Stark och Anna Höglund

Känn igen 25 fåglar av Björn Bergenholtz

Min lilla apa Ulf Nilsson och Kristina Digman

Astons stenar av Lotta Geffenblad

En Blommas Liv av Stefan Casta och Sara Lundberg

Här dansar Herr Gurka av Lennart Hellsing och Poul Ströyer

Skrot-Nisse av Jan Lööf

Biblioteksmysteriet av Martin Widmark och Helena Willis

I Skymningslandet av Astrid Lindgren och Marit Törnqvist

Tummen tittar på natten av Inger och Lasse Sandberg

Mamma Mu åker rutschkana – tvåspråkig: svenska/persiska – av Jujja och Thomas Wieslander och Sven Nordqvist*

Böckerna valdes av redaktör **Marianne von Baumgarten-Lindberg** som sitter i Läsrörelsens styrelse. Projektledare från Läsrörelsen var sedan starten föreningens tidigare kampanjledare, nu ordförande **Elisabet Reslegård**.

2003 vann Läsrörelsen och McDonald's Kultur & Näringslivs pris för "Bästa samarbete Kultur & Näringsliv 2003".

*Tre titlar har varit tvåspråkiga.

BERÄTTA, LEKA, LÄSA var ett nära samarbete med förskolor och bibliotek om närläsning av bilderböcker med barn i åldern 1-3 år som genomfördes från hösten 2013 till och med våren 2015 i 29 kommuner i Västmanlands, Sörmlands och Örebro län. Sakkunniga var **Susanna Ekström**, litteraturpedagog, f.d. universitetsadjunkt Stockholms universitet och **Marianne von Baumgarten-Lindberg**, redaktör och barnboksexpert. 30 inspirations- och utbildningskonferenser anordnades. En pedagogisk skrift togs fram som delades ut till de förskolpedagoger som deltog och till barnens föräldrar. Bilderböcker med ett rikt språk, uttrycksfulla bilder och goda pedagogiska möjligheter valdes ut*. Alla 11 000 barn som deltog i projektet fick den bok som avdelningen arbetade med. Böckerna och den pedagogiska skriften lämnades till föräldrarna i den egna förskolan. Ett mål var att nå föräldrarna med kunskapen att språkstimulans ska börja tidigt.

En kontaktperson fanns på varje deltagande småbarnsavdelning. Kontaktpersonens uppdrag i projektet är att hålla kontakt med föräldrar, bibliotek och med Läsrörelsen. Hon/han deltog i arbetet med projektet och dokumenterade vad som skedde med barnen under den process som pågick. Kontaktpersonen deltog i de bägge halva konferensdagarna och delgav sedan de övriga i personalgruppen. I konferenserna varvades teoretiska och konkreta inslag. En fördjupning skedde från den första till den andra konferensen.

Att arbeta med närläsning (av samma bok under mycket lång tid) bland så små barn i så stor skala, har aldrig gjorts tidigare. Det samma gäller de små barnens pedagoger som ofta har enbart barnskötarutbildning och sällan får ta del av en fortbildning av den här karaktären.

Totalt arrangerades under 2013 – 2015 30 halvdagarskonferenser för förskolpedagoger och bibliotekarier som deltog i projektet. Till det kom informationsmöten i Arboga inför varje termin för chefer inom förskolor och bibliotek, som deltog i projektet och en inledande konferens som var i augusti 2013 för politiker och tjänstemän.

Huvudbiblioteket i varje kommun inbjöd barn, föräldrar och förskolpedagoger till kulturaktiviteter i form av musik, teater, muntligt berättade och annat som utgick från berättande, lekande och läsande.

Läsrörelsen samarbetade med landstingen i Västmanland, Sörmland och Örebro och deras länsbibliotek. Två länsbibliotekarier och motsvarande från det tredje länet satt med i styrgruppen, liksom personer som arbetade på hög nivå med förskolor. I arbetsgruppen och i referensgruppen fanns personer med bred kunskap av barnbiblioteksverksamhet och med arbete i förskolor. Projektledare var Läsrörelsen ordförande **Elisabet Reslegård**.

En löpande utvärdering gjordes av docent **Barbro Johansson** vid Centrum för konsumtionsvetenskap Handelshögskolan Göteborgs universitet och fil. dr. **Sandra Hillén** vid samma institution. De genomförde en etnografisk, kvalitativ följeforskning av projektet som presenterades i september 2016. Den finns i tryck form och kan beställas från Läsrörelsens kansli.

BERÄTTA, LEKA, LÄSA startade som ett pilotprojekt i Strängnäs kommun 2009 med stöd av dåvarande kulturministern. Under 2011/2012 projekterades en fortsättning tillsammans med förskolor och bibliotek i Västmanlands, Sörmlands och Örebro län. Detta ledde till en ansökan till Allmänna arvsfonden om ett treårigt projekt i länens samtliga kommuner, som beviljades under våren 2013.

Planer fanns att utvidga projektet till nya län och regioner.

***Här dansar Herr Gurka** av Lennart Hellsing och Poul Ströyer, **Kanel och Kanin. Dikter om kroppen** av Ulf Stark och Charlotte Ramel och **Gummi-Lisa hittar hem** av Anna Bengtsson.

Kalle Holgersson En av Sveriges mest kända barnböcker, **Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige**, fick ny skrud som Kalle Holgersson. Kalle Anka & C:o ville med detta öka läslusten bland unga, och släppte i september 2015 en unik återberättelse av Selma Lagerlöfs klassiska verk i Ankeborgstappning. Serien togs fram i samarbete med Läsrörelsen och skapades av författaren Göran Hägg och tecknaren Arild Midthun.

Plats för barn! var Läsrörelsens återkomst till Bok & Bibliotek i Göteborg 2013, som genomfördes i samarbete med Bokmässan och mängder med samarbetspartners. Nio seminarier med författare, experter, forskare, lärare och andra med kunskap och erfarenhet av läsande, lek och lärande och med erfarna journalister som moderatorer. Bland de medverkande i seminarierna märktes bland andra uppfinnaren Håkan Lans, professor Mats Myrberg, konstnären och barnboksförfattaren Sara Lundberg och politiker från samtliga riksdagspartier. Seminariedeltagarna medverkade också i den stora montern, liksom många andra.

I samband med Bokmässan 2013 startade Läsrörelsen en kampanj med parollen "Bekämpa språkfattigdomen. Ge plats för barn."

Idékonferensen Plats för barn! genomfördes i Stockholm den 14 mars 2014 i samarbete med Lärarförbundet, Bok & Bibliotek, Bonnierförlagen, Natur & Kultur, ABF Stockholm och Junibacken samt med stöd av Svenska PostkodLotteriets Kulturstiftelse. Moderator var journalisten John Chrispinsson. Konferensen går att ta del av på Läsrörelsens hemsida.

Våren 2012 inledde Läsrörelsen och Junibacken ett samarbete som bland annat omfattade en undersökning om föräldrars läsning för sina barn, en debattartikel införd i Dagens Nyheter och en debatt på Junibacken i Stockholm.

I undersökningen som genomfördes av marknadsundersökningsföretaget YouGov, på uppdrag av Läsrörelsen och Junibacken, ingick cirka 1 000 webbaserade intervjuer bland föräldrar med barn i åldern 0–9 år. Detta gjordes under februari och mars 2012. Urvalet var representativt för den svenska befolkningen i åldern 25–50 år. Det visar sig enligt denna undersökning att endast 35 procent av föräldrarna läste dagligen för sina barn och ytterligare 30 procent läste flera gånger i veckan men inte varje dag för sina barn.

En läsande klass som startades på initiativ av **Martin Widmark**, barnboksförfattare och mellanstadielärare. Genom arbetet med En läsande klass görs en kraftfull satsning på att lyfta fram det stora problem som bristande läsförståelse innebär. Verktyg har tagits fram som ska underlätta för lärare att jobba med – av forskningen förespråkade – lässtrategier, i sin undervisning. Projektet möjliggjordes genom Läsrörelsens ansökan till PostkodLotteriets KulturStiftelse som beviljades våren 2013 och i samarbete med Junibacken.

Tidigare projekt inom Läsrörelsen

Läsrörelsen har under åren arbetat med många metoder och modeller kring att berätta, läsa, skriva och lära. Vi har ständigt sökt oss till de främsta experterna och företrädarna inom olika områden för att på ett inspirerande och kunnigt sätt kunna utforma projekt som vi sett som viktiga att genomföra. Några exempel:

Små barns språkvärld med konferenser, föredrag, skrifter och Alfons på 10 miljoner mjölkförpackningar där han uppmanade "Skriv ditt bästa ord". Det blev 2,5-åriga Victors ord fickla (lysa med ficklampa under täcket) som vann.

Lekens betydelse för lärandet med 21 lekkonferenser över hela landet och skrifter om leken i alla åldrar. Ett lekråd knöts till projektet med Tilde Björfors, Tuomo Haapala, Håkan Lans, Suzanne Osten, Marie Rådbo och Ulf Stark.

De nya svenskarna, ett projekt med utgångspunkt från att Sverige har förvandlats från ett stort utvandrarnland till ett stort invandrarnland där konferenser och en bok var centrala delar. Projektet gick över i delprojektet "Hur tillägnar man sig ett nytt språk?" med ljudboksprojekt i SFI-klasser (svenska för invandrare) och ett ljudboksprojekt utifrån **Mio**

min Mio, i Astrid Lindgrens egen inläsning och med pedagoger med olika inriktningar, bland 1 300 barn i förskoleklass i de 12 invandratätaste kommunerna i Sverige.

Skriv- och berättarfestivaler med lärarhandledningar, författarbesök och teater, bland 32 000 fjärdeklassare i 1 500 klasser i årskurs 4.

Fröken Europa, en nyskriven bok som efter en jurybedömd tävling delades ut till alla femteklassare i Sverige.

Skriv själv tillsammans med Tidningen i Skolan/Tidningsutgivarna, riktad till högstadieungdomar.

Tord – ordspel på nätet för tonårskillar.

På Mars i april, vetenskapsteater med skådespelare och vetenskapsmän från Naturhistoriska riksmuseet som spelades för sjundeklassare i en högstadieskola i varje län.

Konstmobilen, turné till högstadieskolor i samarbete med Moderna Museet och Riksställningar.

Färska ord – ny svensk litteratur för gymnasister med 100 gymnasieskolor över hela Sverige som samlades till en två dagar lång inspirationskonferens, för att sedan genomföra projektet ute i skolorna. Författarbesök gjordes i samtliga skolor.

Utbildning och arbete trots dyslexi, byggt på djupintervjuer med 40 vuxna människor med stora läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Ett projekt i samarbete med Dyslexifonden som resulterade i två böcker. Utformningen och genomförandet gjordes av leg. logoped, med. Doktor h. c. **Ulla Föhrer** och leg. Logoped, FD i lingvistik **Eva Magnusson**.

Mer om projekten finns i de olika årsredovisningarna, på Läsrörelsens hemsida.

Föreningen Läsrörelsens Styrelse 2020/2021

Elisabet Reslegård, ordförande och projektledare för Läsrörelsen

Johan Furenborn, programrektor och sekreterare Läsrörelsen

Peter Alsbjer, regionbibliotekarie

Susanna Ekström, universitetsadjunkt, litteraturpedagog

Marianne von Baumgarten-Lindberg, redaktör

Johan Unenge, författare och tecknare

Stina Wirsén, illustratör och författare

Siv Hågård, bibliotekarie, adjungerad

Gunilla Sandin, bibliotekschef, adjungerad

Barbro von Schoenberg, redaktör, adjungerad

Bengt Westerberg, hedersordförande

Ursprunglig idégivare till Läsrörelsen var Kerstin Lööv, dåvarande redaktör för tidningen Skolledaren.

Sedan starten har Läsrörelsen haft 330 samarbetspartner.

Läsrådet

Läsrådet ombildades 2011 och träffas någon gång per år för att belysa centrala frågor för Läsrörelsen.* Det består av:

Jonas Anderson, konsult, Senior Adviser Göteborgs stad

Lena Andersson, författare

Bengt Berg, författare

Stina Berge, artist, korsordsmakare

Mats Berggren, författare, aktiv i Läs för mig pappa

Ann Boglind, universitetslektor/lärarytildare. Tidigare ordförande för
Svenskläraryöreningen

Olof Buckard, satiriker, kulturjournalist, predikant

Anna Cokorilo, konsult i kulturfrågor

Lena Kjärsén-Edman, bibliotekarie, litteraturvetare

Börje Ehrstrand, tidigare rektor Rinkebysskolan

Solweig Eklund, konsult, tidigare ordförande i Lärarytildelsen

Ann Catrine Eriksson, bibliotekskonsulent Länsbibliotek Sörmland

Rolf Eriksson, konsult i kommunikation

Ingemar Fasth, litteraturchef Kulturhuset Stadsteatern

Pia Forsgren, teaterchef, konstnärlig ledare Judiska Teatern

Ulla Föhrer, leg. logoped, MD h. c

Madeleine Grive chefredaktör tidskriften 10TAL

AnnBritt Grönewald, skribent

Christel Göransson, förstelärare och lågstadielärare på Valhallaskolan i Oskarström

Stig Hansén, författare och journalist

Tuomo Haapala, kompositör, musiker, regissör

Christer Hermansson, kulturchef Strängnäs kommun

Ulrika Holmgaard, chef för Film- och Liveavdelningen på Folkets Hus och Parker

Leif Holmgren, lärare i idrottskunskap, historia, samhällskunskap och religionskunskap på Bosön Idrottsfolkhögskola

Siv Hågård, bibliotekarie

Marianne Högmark, kulturpolitiskt ansvarig ABF-Förbundet

Anders Johnsson, skriftställare

Ulrika Kindvall Wåreus, Marketing Manager, projektledare Svenska McDonald's

Ingrid Källström, handläggare/bibliotekarie Myndigheten för tillgängliga medier, MTM

David Lagercrantz, författare och journalist

Caroline Liberg, professor i Utbildningsvetenskap med inriktning mot läs- och lärprocesser Uppsala universitet

Susin Lindblom, förbundsdirektör Dramatikerförbundet

Gunilla Lundgren, författare

Torbjörn Lundgren, författare

Behrang Miri, artist och journalist

Mats Myrberg, professor em. i specialpedagogik Stockholms universitet.

Janina Orlov, översättare

Björn Ranelid, författare

Inger Sandberg, författare

Gunilla Sandin, bibliotekschef

Barbro von Schoenberg, redaktör

Babek Toloe Shagar, tidigare biträdande verksamhetsledare Tensta Community Center

Marianne Steinsaphir, redaktör Ordfront magasin

Dilsa Deminbag-Sten, författare, journalist, verksamhetsansvarig Berättarministeriet

Berit Svedberg, tidigare chef för Kommunikation och omvärld, Stockholms stad

Rosario Ali Taikon, verksamhetschef É Romani Glinda

Lillemor Torstensson, redaktör, informatör Svenska Barnboksinstitutet

Svante Törngren, copywriter och kommunikationsstrateg

René Vázquez Díaz, författare

*De senaste åren har medel saknats för att genomföra möten med Läsrådet. Kontakt har hållit via mejl och telefon.

Läsrörelsens hedersmedlemmar

När Läsrörelsen startade på Bok & Bibliotek år 2000 utsågs två hedersmedlemmar:

Författaren **Astrid Lindgren**

Skådespelaren **Lars Göran Carlson** för det världsrekord i högläsning som han satte under Bok & Bibliotek 2000, när han läste högt ur Strindbergs verk i 25 timmar.

På Bok & Bibliotek 2013 utsågs två nya hedersmedlemmar:

Författaren **Lennart Hellsing**

Författaren och läsfrämjaren **Gunilla Lundgren** för sitt arbete med "Nobel i Rinkeby".

Våren 2018, i samband med avslutningen av Berättelser som förändrar utsågs:

Författaren **David Lagercrantz** för hans läsfrämjande arbete och engagemang att nå unga människor.

Stipendier och priser

Ulf Stark-priset

Ulf Stark-priset på 10 000 kronor delades ut till **Anna Hällgren** under En dag till minne av Ulf Stark, som arrangerades av Svenska barnboksinstitutet den 24 april 2018 på ABF-huset i Stockholm med motiveringen:

Ulf Stark-priset ges till Anna Hällgren, i många år barnbibliotekarie i Skellefteå och Västernorrland, nu frilansande bibliotekarie och ständig läsinspiratör. Hon har själv beskrivit hur hon är uppvuxen på Lennart Hellsing, Astrid Lindgren, Barbro Lindgren och Roald Dahl. I tonåren mötte hon Ulf Starks författarskap, som hon sedan följt genom åren. Det har ständigt förvånat, fångat, berört och berikat henne. Om Anna Hällgren har sagts att hon genom sitt kreativa, lekfulla och inspirerande arbete med böcker får barn och ungdomar att växa. Under åren har hon uppmärksammats och fått priser, utmärkelser och olika uppdrag. Läsrörelsen tilldelar Anna Hällgren Ulf Stark-priset för att hon på ett fantastiskt sätt verkar i Ulf Starks anda.

I juryn ingick Elisabet Reslegård, Janina Orlov och Marianne von Baumgarten-Lindberg.

Till minne av Göran Hägg

För de gåvor som kom in till minne av Göran Hägg – 29 717 kronor – instiftade Läsrörelsen ett stipendium som går till en person som arbetar engagerat med läsfrämjande.

Stipendiet delades ut den 19 maj i samband med programmet "Mellan hägg och syren – En hyllning till författaren Göran Hägg" och gick till **Christel Göransson**, förstelärare och lågstadielärare på Valhallaskolan i Oskarström med motiveringen:

För hennes undervisning i bokens och läsandets tjänst. Litteraturen har alltid stått i centrum för hennes undervisning oavsett ämne. En litteratur som vidgar elevernas inre och yttre världar. Eller som en röst sagt: "Hon är den lärare som man som tonåring minns med glädje och i vuxen ålder inser har spelat en oerhört viktig roll för ens liv."

I juryn ingick Elisabet Reslegård, Barbro Hägg, Ulf Stark, Barbro von Schoenberg och Stefan Hilding.

Stipendiet delades, med stöd av Göran Häggs familj, ut även 2017 med 25 000 kronor.

2017 års stipendium

Stipendiet delades ut på Bokmässans Gala i Göteborg den 29 september och gick till **Ann Ohlsson**, gymnasielärare i svenska vid Kungsholmens västra gymnasium i Stockholm.

Motiveringen löd:

Med enastående förmåga att berätta och lyssna ger Ann Ohlsson elever möjligheter att finna glädje i läsningen. Genom sin kunskap och sitt genuina intresse i språk- och litteraturundervisningen verkar hon helt i Göran Häggs folkbildande anda.

I juryn ingick Elisabet Reslegård, Barbro Hägg, Barbro von Schoenberg och Stefan Hilding.

Karin Löfdahl 80 år

När Karin Löfdahl fyllde 80 år våren 2015 uppmanade hon sina vänner att i stället för gåvor skänka pengar till Läsrörelsen. För de 10 000 kronor som kom in beslöt Läsrörelsens styrelse att inrätta två stipendier på vardera 5 000 kronor som gick till bibliotekarier som arbetar på ett intressant sätt och som aldrig har varit på Bokmässan.

I Juryn ingick Gunilla Berglund (som tillsammans med kollegor på Stadsbiblioteket kommit med förslag), Karin Löfdahl samt Siv Hågård och Elisabet Reslegård från Läsrörelsen.

SUSI HOLMGREN tilldelades

Karin Löfdahls stipendium för resa till Bok & Bibliotek 2015 för hennes arbete i Asplundhuset på Stockholms stadsbibliotek med programverksamhet som ligger rätt i tiden och når en stor publik.

JOHAN NORBERG tilldelades

Karin Löfdahls stipendium för resa till Bok & Bibliotek 2015 för hans musiksagor och övrig programverksamhet för barn på Telefonplans bibliotek och för det goda samarbetet med Midsommargården.

Bli gärna medlem i Föreningen Läsrörelsen och visa att du stödjer vårt läsfrämjande arbete under mottot "Ge dina barn ett språk".

Den årliga avgiften är **200 kronor**, som sätts in på föreningens pg. 44 35 12 – 9.

Mer information finns på www.lasrorelsen.nu